

[Úloha dialogu v objasňování pravé povahy skutečnosti]

800714-1

Vlastně již v nejstarší době, brzo po prvních filosofických pokusech ve starém Řecku, zjistili myslitelé, že jednou z nejvýznamnějších nebo vůbec nejvýznamnější metodou, jak objasňovat pravý stav věcí, pravou povahu skutečnosti, je rozhovor, rozmluva, diskuse, dialog. Ale bylo zapotřebí velmi dlouhé doby, aby byl z tohoto rozpoznání vyvozeny všechny závěry. Tím nejvýznamnějším závěrem je zjištění, že skutečnost se ukazuje ve své pravé podobě především a hlavně prostřednictvím řeči, či spíše uprostřed řeči, v elementu slova, logu (eventuelně i mýtu a možná ještě v jiné podobě slova, která vystřídá *logos* tak, jako *logos* vystřídá *mythos*). Dokonce i staří řečtí filosofové, kteří rozuměli pravdě jako neskrytosti, nezakrytosti, si uvědomovali, jak ona nezakrytost je podmíněna přítomností logu, slova, či spíše prostorem slova, řeči. Od samého počátku dělali rozdíl mezi lidským promlouváním a mezi tím, co v hloubce a plnosti znamenalo slovo *logos*. *Dialogos*, rozmluva, rozhovor, rozprava má eminentní význam pro poznání pravdy, resp. pravé povahy skutečnosti právě proto, že v rozhovoru vedle (minimálně) dvou rozmlouvajících a vedl předmětu jejich rozhovoru je přítomno slovo, řeč, *logos*. Jinak a přesněji řečeno, rozhovor (minimálně dvou) rozmlouvajících o něčem, co se stalo předmětem jejich rozhovoru, je možná jen v prostoru slova, ve světě řeči. Oba (minimálně – jinak všichni) rozmlouvající musí nejprve vstoupit do světa řeči a musí tam také vtáhnout to, co se má stát předmětem jejich rozhovoru. A teprve v tomto novém světě, novém prostoru se jak předmět jejich rozhovoru, tak i sami rozmlouvající ukazují v pravém světle. Ale i to má ještě svou podmínku: v pravém světle se ukazuje jen to, co vstoupí do světla slova, do prosvětleného prostoru řeči. To znamená, že do světla slova musí vstoupit i to, co není přímo předmětem rozmluvy, totiž jednotlivá promluvení samotná. K tomu je právě tak nezbytné, aby došlo k rozmluvě, k rozhovoru nejméně dvou partnerů, neboť jen za takových podmínek dává každý z partnerů pozor nejen na předmět rozhovoru, ale také na to, co ten druhý říká. A protože i ten druhý dává pozor na to, co říká ten první, musí onen první sám dbát na to, jak promlouvá a co říká. Tím je nucen k reflexi. Neučí-li se takto v dialogu reflektovat, je schopen do jisté míry dialogicky, resp. dialekticky myslet také sám, bez aktuální účasti partnera.

(krouž. blok, č. 80-048; Praha, 800714-1.)